

ਏਲ: “ਖੁਦਾ”

ਪੁਰਾਣਾ ਨੇਮ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਵਾਂ, ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਂ ਖੁਦਾ ਦਾ ਨਾਂਅ ਬਿਨਾ ਖ਼ਾਸ ਅਰਥ ਦੇ ਲੱਭਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਿ ਬਾਈਬਲ ਕਿੰਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਂਅ ਜਾਂ ਸੰਕੇਤ ਖ਼ਾਸ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਪਾਠਾਂ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਨਾਂਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਾਂਵਾਂ ਬਾਰੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਉਹਦੇ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਨਾਂਵਾਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸ਼ੋਅਕੇਸ ਵਿਚ ਪਏ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।¹

ਇਬਰਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਲਈ ਆਮ ਨਾਉਂ ਦਾ ਨਾਂਅ 'El (ਏਲ) ਜਾਂ 'Eloh (ਏਲੋਹ) 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। im (ਈਮ) ਨੂੰ ਇਕ ਇਬਰਾਨੀ ਪੁਲਿੰਗ ਇਕ ਵਚਨ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ 'ਤੇ ਬਹੁ ਵਚਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ 'elohim (ਏਲੋਹੀਮ) ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। “ਨਾਉਂ ਬਹੁ ਵਚਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਇਕ ਵਚਨ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਹਨੂੰ ‘ਰਾਜੇ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।”² ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕੋ ਖੁਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਹੁ ਈਸ਼ਵਰਵਾਦ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰੱਦਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮੂਲ ਨਾਉਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਏਲੋਹੀਮ: “ਖੁਦਾ”

ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਤਪਤ 1: 1 ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ: “ਆਦਿ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ [ਏਲੋਹੀਮ] ਨੇ ਅਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤਾ।”

“ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ” ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ

ਇਕ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ। ਕਈ ਲੋਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ “God” ਅਤੇ “good” ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਯਕੀਨਨ ਹੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਭਾਵ ਅੱਖਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਹਨ। ਉਤਪਤ 1: 1 'ਤੇ ਐਡਮ ਕਲਾਰਕ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਐਂਗਲੋ-ਸੈਕਸਨ ਸ਼ਬਦ “god” ਤੋਂ ਖੁਦਾਈ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਅਰਥ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਖੁਦਾ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ “God” ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਭਲਾਈ ਤੋਂ ਕੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਈਬਲ ਦਾ ਖੁਦਾ ਭਲਿਆਈ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ। ਦਾਊਦ ਨੇ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ “ਚੱਖੋ ਅਤੇ ਵੇਖੋ ਕਿ ਯਹੋਵਾਹ ਭਲਾ ਹੈ” (ਜ਼ਬੂਰ 34:8)। ਬਾਈਬਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ “gods” ਭਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜੇ “god” ਸ਼ਬਦ ਭਲਾਈ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਤਾਂ ਗ਼ੈਰਕੌਮਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਹਦੀ ਬੜੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਯੂਰੇਨਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ

ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਪੀਟਰ ਨੇ ‘ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣਨ ਲਈ’ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਭੀ, ਲੜਾਕੇ ਅਤੇ ਕਾਮੀ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਪਰ ਜਿਸ ਏਲੋਹੀਮ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਤਪਤ 1: 1 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ, ਜਿਹਦਾ ਅਰਥ ‘‘good’’ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ‘‘good’’ ਅਰਥਾਤ ਭਲਾ ਸ਼ਬਦ ਇਬਰਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ *tobh* ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਤਪਤ 1:4 ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ: ਏਲੋਹੀਮ, ਭਾਵ ਖੁਦਾ ਨੇ ਚਾਨਣ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ *tobh* (ਚੰਗਾ) ਹੈ। ਸੰਯੋਗ ਨਾਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ‘‘god’’ ਅਤੇ ‘‘good’’ ਦੇ ਅੱਖਰ ਰਲਦੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਸ ਇਬਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਇਹ ਲਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ।

‘‘God’’ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਜਿਹਦੀ ਬੰਦਗੀ ਹੋਣੀ ਹੋਵੇ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ‘‘god’’ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮੂਲ ਅਰਥ ਨੂੰ ‘‘ਮਦਦ ਲਈ ਸੱਦਣਾ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨਾ’’ ਤਕ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ god ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏਲੋਹੀਮ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਕਿਰਿਆ ਸ਼ਬਦ *alah* [ਜਿਵੇਂ ਇਸਲਾਮੀ ਨਾਂਅ ‘‘ਅੱਲਾਹ’’ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ] ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ‘‘ਭੈ ਨਾਲ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਜਾਣਾ।’’ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ‘‘ਬੰਦਗੀ ਕਰਨਾ’’ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੂਲ ਵਿਚ ‘‘ਭੈ’’ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਖੌਫ਼ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਯੋਗ ਉਸ ਮਹਾਨ ਜੀਵ ਲਈ ਭੈ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦਾ ਖੌਫ਼ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੂਸਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ‘‘ਯਹੋਵਾਹ ਆਪਣੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੋਂ ਡਰੋ’’ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 6: 13); ਪਰ ਮੂਸਾ ਦੀ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਯਿਸੂ ਨੇ ‘‘ਡਰ’’ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹਦੇ ਸਹੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ‘‘ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ... ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰ’’ (ਮੱਤੀ 4: 10)। ‘‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ’’ ਸ਼ਬਦ ‘‘ਭੈ’’ ਲਈ *yare* ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ‘‘ਭੈ’’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ‘‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ’’ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਯਕੀਨਨ ਹੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ।

ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਯੋਗ ਇੱਕੋ ਜੀਵ। ਜਿਵੇਂ ਉਤਪਤ 1: 1 ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ‘‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ’’ ਸ਼ਬਦ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਯੋਗ ਜੀਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਯੋਗ ਇੱਕੋ ਜੀਵ ਹੈ। ਉਤਪਤ 1: 1 ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕੋ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਸ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: ‘‘ਮੇਰੇ ਸਨਮੁਖ ਤੇਰੇ ਲਈ ਦੂਜੇ ਦੇਵਤੇ ਨਾ ਹੋਣ’’ (ਕੁਚ 20: 3)। ‘‘ਯਹੋਵਾਹ ਆਪਣੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਭੈ ਖਾਓ, ਉਸ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੋ’’ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 10: 20) ਵਾਕ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੋਕ ‘‘ਸਿਰਫ਼’’ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ‘‘ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਅਤੇ ਓਸੇ ਇਕੱਲੇ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰ’’ (ਮੱਤੀ 4: 10) ਆਖ ਕੇ ਉਹਨੇ ਉਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜੋ ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੇ ਯੋਗ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕੋ ਹੈ।

ਏਲੋਹੀਮ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ

ਮੂਸਾ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ‘‘god’’ ਤੋਂ ‘‘gods’’ ਵਾਂਗ ‘‘s’’ ਜੋੜ ਕੇ ਇਕ ਵਚਨ ਤੋਂ ਬਹੁ ਵਚਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ‘‘im’’ (ਈਮ) ਜੋੜ ਕੇ ਬਹੁ ਵਚਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ;

ਇਸ ਲਈ ਏਲੋਹੀਮ ਇਕ ਬਹੁ ਵਚਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ।⁴ ਪਰ ਏਲੋਹੀਮ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਖੁਦਾ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਇਕ ਵਚਨ ਸ਼ਬਦ 'God' ਨੂੰ ਇਬਰਾਨੀ ਦੇ ਬਹੁ ਵਚਨ ਸ਼ਬਦ ਵਾਂਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਤਪਤ 1: 1 ਵਾਂਗ ਇੱਕੋ ਜ਼ਿੰਦਾ ਖੁਦਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕੂਚ 20:3 ਦਾ ਸੰਦਰਭ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਸ਼ਬਦ ਏਲੋਹੀਮ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਥੇ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ: 'ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ [ਏਲੋਹੀਮ] ਕਰਕੇ ਨਾ ਮੰਨਣਾ।'⁵

ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਬਹੁ ਵਚਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਨਾਸਤਕ ਐਨਾ ਕੁ ਅਲਪ ਗਿਆਨ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਬਹੁ-ਈਸ਼ਵਰਵਾਦ ਦੇ 'ਸਬੂਤ' ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਚੌਕਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਕਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਲਿਖਤ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। ਉਤਪਤ 1: 1 ਵਿਚ ਜਿਸ ਰਚਣਹਾਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਅੱਗੇ 'ਇੱਕੋ' ਖੁਦਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 6:4); ਉਹਦੇ ਇਲਾਵਾ 'ਹੋਰ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨਹੀਂ' (ਯਸਾਯਾਹ 44:6)। ਇਬਰਾਨੀ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਉਤਪਤ 1: 1 ਵਿਚ ਕਿਰਿਆ ਸ਼ਬਦ 'ਉਤਪੰਨ ਕੀਤਾ' ਇਕ ਵਚਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਮਲ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁ ਵਚਨ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁ ਵਚਨ ਨਾਉਂ ਉਸ ਇੱਕੋ ਭਾਵ ਖੁਦਾ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਬਹੁ ਵਚਨ ਰੂਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਤਪਤ 42:30 ਵਿਚ ਯੂਸਫ਼ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲਈ 'ਹਾਕਮ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁ ਵਚਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਫਿਰੋਨ ਦੇ ਵਰਣਨ ਲਈ ਬਹੁ ਵਚਨ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਪੂਜਕ ਲੋਕ ਇੱਕੋ ਦੇਵਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲਈ ਬਹੁ ਵਚਨ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁ ਵਚਨ ਰੂਪਾਂ ਤੋਂ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਈਬਲ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੋਹਾਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ ਰੱਬ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁ ਵਚਨ ਰੂਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਲਈ ਹੋਰ ਨਾਂਵੀ ਬਹੁ ਵਚਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਪ੍ਰਭੂ' (ਉਤਪਤ 15:2), 'ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਰਖ' (ਕਹਾਉਤਾਂ 9:10), 'ਕਰਤਾਰ' (ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਦੀ ਪੋਥੀ 12:1), ਅਤੇ 'ਰਚਣਹਾਰਾ' (ਯਸਾਯਾਹ 54:5) ਲਈ ਇਹੀ ਹੋਇਆ।

ਖੁਦਾਈ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬੜੀ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਉਤਪਤ 1:2 ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪੱਕਾ ਅਤੇ ਉਤਪਤ 1:26; 3:22; 11:7 (ਯੂਹੰਨਾ 1:1-3 ਵੀ ਵੇਖੋ) ਵਿਚ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਹੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਤਪਤ 1: 1 ਵਿਚ ਬਹੁਵਚਨ ਰੂਪ ਏਲੋਹੀਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਖੁਦਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਲਕਿ ਬਹੁ ਵਚਨ ਰੂਪ ਤੋਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਰਚਣਹਾਰੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ

ਖੁਦਾ ਅਰਥਾਤ ਏਲੋਹੀਮ ਬਾਰੇ ਬਾਈਬਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਸਬੰਧ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਅਰਥ 'ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨਾ' ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਰਤਾਰ ਭਾਵ *bara* ਲਈ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖੀ

ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਨੇ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਰੂਪ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਢਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾ ਸਿਰਫ ਖੁਦਾ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ (ਵੇਖੋ ਯਸਾਯਾਹ 65:17; ਆਮੋਸ 4:13)। ਮਨੁੱਖ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੱਕੜ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਫਰਨੀਚਰ ਵਰਗਾ ਸਮਾਨ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ 'ਦਰੱਖਤ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਹੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।'

ਉਤਪਤ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਦੁਨੀਆ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖ (ਉਤਪਤ 2:7) ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ (ਉਤਪਤ 2:19) ਸਮੱਗਰੀ ('ਮਿੱਟੀ') ਲੈ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਖੁਦਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਲਿਆਇਆ ਕਿੱਥੋਂ ਸੀ। ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਉਹਨੇ ਸਿਫਰ ਤੋਂ ਹੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, ਅਤੇ ਹੋ ਗਿਆ; ਉਹਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈ (ਵੇਖੋ ਜ਼ਬੂਰ 33:6; ਇਬਰਾਨੀਆਂ 11:3)। ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਦੁਨੀਆ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਭਾਵ ਇਸ ਨੂੰ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ *Bore* (ਬੋਰ) 'ਸਿਰਜਣਹਾਰ' (ਯਸਾਯਾਹ 40:28); *Oseh* (ਓਸੇਹ); 'ਕਰਤਾਰ' (ਯਸਾਯਾਹ 54:5) ਅਤੇ *Yotser* (ਯੋਟਸਰ) 'ਢਾਲਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਰੂਪ ਦੇਣ ਵਾਲਾ' ('ਸਿਰਜਣਹਾਰ'; ਯਸਾਯਾਹ 45:11) ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਤਪਤ 1:1 ਵਿਚ *ਏਲੋਹੀਮ* ਸ਼ਬਦ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਯੋਗ, ਸਾਰੀ ਵਡਿਆਈ, ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਦੇ ਯੋਗ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਿਫਰ ਤੋਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਇਕੱਲੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੂਪਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਮਨ ਉਹਦੀ ਵਡਿਆਈ ਨਾਲ ਭੈਭੀਤ ਹੋ ਕੇ ਉਹਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਆਓ ਅਸੀਂ ਸਜਦਾ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਨਿਉਂ ਕੇ ਯਹੋਵਾਹ ਆਪਣੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਗੋਭੇ ਨਿਵਾਈਏ' (ਜ਼ਬੂਰ 95:6)।

ਹਾ ਏਲੋਹੀਮ: "ਖੁਦਾ"

ਉਤਪਤ 5:22 ਵਿਚ ਮੂਸਾ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਨੋਕ ਹਾ ਏਲੋਹੀਮ ਜਿਹਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ 'ਖੁਦਾ' ਹੈ, ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਇਬਰਾਨੀ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ 'ਖੁਦਾ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਪਦ (the) ਲੱਗ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 'the God [ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਇੱਕੋ ਖੁਦਾ]' ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖੁਦਾ ਲਈ 'God' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'the' ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬਹੁਤਰ ਹਵਾਲੇ ਹਨ। ਖੁਦਾ ਲਈ ਬਹੁਤਰਵੇਂ ਹਵਾਲੇ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਾਇਕ ਉਪ-ਪਦ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਕਾਰਣ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੁਨੀਆ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਮੂਰਤਾਂ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਘੜੇ ਹੋਏ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਵਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਨਾਕਾਮੀ ਬਣ ਕੇ ਵਧ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਕਿ ਮੂਸਾ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਨੋਕ ਕਿਵੇਂ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਨੋਕ ਦੇ ਵਕਤ ਤਕ ਮੂਰਤੀਪੂਜਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਬਣ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਲੋਕ ਭਾਵੇਂ ਜੋ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਸ ਇੱਕੋ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਖੁਦਾ ਲਈ ਹਨੋਕ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ। ਆਦਮ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ 'ਖੁਦਾ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਸ਼ਚਾਇਕ ਉਪ-ਪਦ ਤੇ

ਵਿਚਾਰ ਭਾਰੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਠਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਇਕ ਈਸ਼ਵਰਵਾਦ ਵਿਚ ਕਥਿਤ ਬਹੁ ਦੇਵਵਾਦ ਆ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹੀ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਵਾਲਾ ਇਕ ਈਸ਼ਵਰਵਾਦ ਵਿਗੜ ਕੇ ਬਹੁ-ਦੇਵਵਾਦ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹਈ ਏਲੋਹੀਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਇਕਦਮ ਬਾਅਦ ਇਹ ਵਾਕ ਅੰਸ ਉਤਪਤ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਅਗਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਨੋਕ ਦੇ ਪੜਪੋਤੇ ਨੂਹ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਮੂਸਾ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ‘‘ਖੁਦਾ’’ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਸ਼ਚਾਇਕ ਉਪ-ਪਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ’ਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਉਹਨੇ ਇਹਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖੀ। ਹਈ ਏਲੋਹੀਮ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਭਾਵ ਮੂਰਤੀਪੂਜਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਇੱਕੋ ਸੱਚੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ ਫੜ ਲਈ ਸੀ। ਯਾਨੀ ਉਹ ਬਹੁ-ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੋਂ ਤਾਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨੋਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਦੇਹ ਹੋਣ ਦੀ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਦੇਹ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਬੜੀ ਚੌਕਸੀ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਗਈ ਇਬਰਾਨੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਈਸ਼ਵਰਵਾਦ ਬਹੁ ਦੇਵਵਾਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਯਾਨੀ ਬਹੁ ਦੇਵਵਾਦ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੂਰਤੀਪੂਜਾ ਦੇ ਵਧ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਨੋਕ ਇੱਕੋ ਜਿੰਦਾ ਖੁਦਾ ਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਿਹਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ, ਨੂਹ ਦੇ ਵਕਤ, ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਉਸ ਨੈਤਿਕਤਾ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਗਏ ਸਨ।

ਏਲ ਏਲਯੋਨ: “ਪਰਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ”

ਉਤਪਤ 14: 18 ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਤਸਵੀਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ: ‘‘ਅਤੇ ਮਲਕੀ-ਸਿਦਕ ਸਾਲੇਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰੋਟੀ ਅਰ ਮੱਧ ਲੈ ਆਇਆ। ਉਹ ਅੱਤ ਮਹਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ [ਏਲ ਏਲਯੋਨ] ਦਾ ਯਾਜਕ ਸੀ।’’

ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਖੁਦਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਏਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ ‘‘ਤਾਕਤਵਰ’’ ਜਾਂ ‘‘ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ’’ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ‘‘ਖੁਦਾ’’ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਯਾਨੀ ਏਲੋਹੀਮ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਿਕਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ‘‘ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਯੋਗ’’ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਕ ਹੋਰ ਇਬਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਏਲ ’ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਖੁਦਾ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹੈ; ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ।

ਉਤਪਤ 14: 18 ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਲਈ ਏਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਨਾਂਅ ਜੁੜਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ‘‘ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ’’ ਅਤੇ ਉਹ ਰੱਬ ਯਾਨੀ ਏਲਯੋਨ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਏਲਯੋਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਹਦੇ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਹਾਨ, ਵਡਿਆਈ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਸਰਬਉੱਚ ਅਤੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੀ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ, ਉਹਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਵਡਿਆਈ ਪਾਏ ਹੋਣ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ।

ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ’ਤੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ (ਯਸਾਯਾਹ 57: 15; 66: 1), ਉਤਪਤ 14: 18 ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਕੌਮੀ ਰਹਿਨੁਮਾ, ਜਰਨੈਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੇ ਖੁਦਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਏਲ ਏਲਯੋਨ ਭਾਵ 'ਪਰਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ' ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਾਸ ਖੇਤਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਦਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਅਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਬਉੱਚ ਜਰਨੈਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨੇ ਚਾਰ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜੜ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 318 ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਫ਼ਤਹਿ ਪਾ ਲਈ ਸੀ (ਉਤਪਤ 14: 14-16)।

ਖੁਦਾ ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਸਹੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬੜੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਦਾ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਸਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਭ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਸੀ। ਚਾਰ ਬਾਗ਼ੀ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਡਰਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹਰਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਏਲ ਸ਼ੱਦੈ: "ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ"

ਖੁਦਾ ਨੇ ਅਬਰਾਮ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਉਤਪਤ 17: 1 ਵਿਚ ਇਹ ਏਲ ਸ਼ੱਦੈ ਭਾਵ 'ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ' ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ੱਦੈ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਖਾਉਣ ਕਰਕੇ ਕਾਫ਼ੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਨਿੱਕਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਅਰਥ 'ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ, ਬਰਬਾਦੀ ਕਰਨਾ, ਤਬਾਹੀ ਕਰਨਾ' ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ੱਦੈ ਦੀ ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸੰਦਰਭ ਕਿਸੇ ਹਿੰਸਾ ਜਾਂ ਤਬਾਹੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਉਂਦਾ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਖੁਦਾ ਦੀ ਉਸ ਖੂਬੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਕਹੀ ਸੀ। ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਏਲ ਸ਼ੱਦੈ ਸੌ ਸਾਲ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ, 90 ਸਾਲ ਦੀ ਬਾਂਝ ਅਤੇ ਬੇ-ਔਲਾਦ ਔਰਤ ਨੂੰ (ਯਸਾਯਾਹ 54: 1) ਮਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਬਰਾਹਾਮ ਅਤੇ ਸਾਰਾਹ ਤੋਂ ਕੌਮਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਏਲ ਸ਼ੱਦੈ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹੱਦੋਂ ਬਾਹਲਾ ਫਲਵੰਤ ਬਣਾਵਾਂਗਾ ਅਰ ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਕੌਮਾਂ ਬਣਾਵਾਂਗਾ ਅਰ ਤੈਥੋਂ ਰਾਜੇ ਨਿੱਕਲਣਗੇ' (ਉਤਪਤ 17: 6)।

ਬੇਸ਼ਕ ਏਲ ਸ਼ੱਦੈ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤਬਾਹੀ ਅਤੇ ਬਰਬਾਦੀ ਲਈ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਪਵਿੱਤਰ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਇਹਦੇ ਸਧਾਰਣ ਅਨੁਵਾਦ 'ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ' 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਰਤੀ ਹੇਠ, ਵਿਚ ਜਾਂ ਉੱਪਰ ਸੱਭ ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਸਨੇ ਅਬਰਾਮ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਮੈਂ ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਹਾਂ।'

ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਜਾਣ ਕੇ ਅਬਰਾਮ ਏਲ ਸ਼ੱਦੈ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਲਾਸੇ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਬਰਾਮ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਖੁਦਾ ਆਪਣਾ ਵਾਅਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ 'ਜੋ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਲਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਣਹੋਈਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਸੱਦਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਹੋਣ' ਅਬਰਾਮ ਨੇ 'ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਆਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ... ਉਹ ਬਾਹਲੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੋਵੇਗਾ' (ਰੋਮੀਆਂ 4: 17, 18)।

ਕਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਅਤੇ ਕਰੀਬ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਖੁਦਾ ਨੇ ਜੋ ਆਪਣਾ ਵਾਅਦਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ

ਭੁੱਲਦਾ, ਆਪਣੀ ਅਣਲੱਭ ਸਮਝ ਨਾਲ ਕਈ ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਬਣਨ ਦਾ ਅਬਰਾਹਾਮ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਲੋਕ ਮਸੀਹ ਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੌਮ ਜਾਂ ਖ਼ੂਨ ਦੇ ਹੋਣ, ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਅਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਵਾਰਸ ਵੀ (ਗਲਾਤੀਆਂ 3:26-29)। ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਏਲ ਸ਼ੱਦੈ ਭਾਵ 'ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਏਲ ਓਲਮ: “ਅਨਾਦੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ”

ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਖ਼ੁਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਸੀਮ ਹੈ। ਉਤਪਤ 21:33 ਵਿਚ ਉਹਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਨਾਂਅ ਏਲ ਓਲਮ ਭਾਵ ‘ਅਬਦੀ ਖ਼ੁਦਾ’ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਓਲਮ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲਿਆ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਅਰਥ ‘ਲੁਕਾਉਣਾ, ਗੁਪਤ ਰੱਖਣਾ’ ਹੈ। ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਓਲਮ ਦਾ ਅਰਥ ‘ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਾਂ,’ ‘ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮਾਂ,’ ਜਾਂ ‘ਅਸੀਮਿਤ ਸਮਾਂ’ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਲਮ ਸਮਾਂ ਕਿੰਨਾ ਅਸੀਮਿਤ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰ ਓਲਮ ਸੀਮਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਓਲਮ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਕਿੰਨੀ ਹੱਦ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਗਿਣਤੀ 10:8 ਵਿਚ ਹਾਰੂਨ ਦੀ ਯਾਜਕਾਈ ਵਿਚ ਯਾਜਕਾਂ ਲਈ ਓਲਮ (“ਅਟੱਟ”; NASB) ਨੇਮ ਮੁਤਾਬਕ ਪੀੜ੍ਹੀਓ-ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੁਰੀ ਵਜਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇਮ ਦੇ ਐਲਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤੋਂ ਹਾਰੂਨ ਦੀ ਯਾਜਕਾਈ ਵੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ 'ਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਜ਼ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪੈਰ ਧੋਣਾ (ਕੂਚ 30:21) ਓਲਮ (ਲਗਾਤਾਰ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ) ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ; ਪਰ ਹੋਜ਼, ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਯਾਜਕ ਤਾਂ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੰਨਤ (ਉਤਪਤ 17:13; ਗਲਾਤੀਆਂ 6:15 ਵੀ ਵੇਖੋ) ਅਤੇ ਸੱਬਤ ਦਾ ਦਿਨ (ਕੂਚ 31:16; ਕੁਲੱਸੀਆਂ 2:16 ਵੀ ਵੇਖੋ) ਮੱਛੀ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਯੂਨਾਹ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਂਗ (ਯੂਨਾਹ 2:6) ਓਲਮ (ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ) ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਬਾਈਬਲ ਆਪ ਹੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਓਲਮ ਦੀ ਗੱਲ ਥੋੜ੍ਹੇ ਵਕਫ਼ੇ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਖ਼ੁਦਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਏਲ ਓਲਮ ਭਾਵ ‘ਸਨਾਤਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ’ ਜਾਂ ਅਬਦੀ ਖ਼ੁਦਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਅਨੰਤਕਾਲ ਵਿਚ ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਯਸਾਯਾਹ 57:15), ਉਹ ਅਨਾਦੀਕਾਲ ਤੋਂ ਅਨਾਦੀਕਾਲ ਤਕ ਹੈ (ਜ਼ਬੂਰ 90:1, 2) ਅਤੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ (1 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 6:16)! ਉਹ ਅਬਦੀ ਚੱਟਾਨ ਹੈ (ਯਸਾਯਾਹ 26:4) ਅਤੇ ਉਹ ਅੱਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹੈ (ਦਾਨੀਏਲ 7:9)।

ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਖ਼ੁਦਾ ਸਮੇਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਓਲਮ (ਸਨਾਤਨ) ਸੁਭਾਅ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬੰਦਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਗਈ। ਉਹਦਾ ਨਾਂਅ (ਕੂਚ 3:15), ਉਹਦਾ ਪਿਆਰ (ਯਿਰਮਿਯਾਹ 31:3), ਉਹਦੀ

ਦਿਆਲਤਾ (ਜ਼ਬੂਰ 103:17), ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਨ (ਜ਼ਬੂਰ 104:31), ਉਹਦੀ ਸੱਚਾਈ (ਜ਼ਬੂਰ 117:2) ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਰਾਸਤਬਾਜ਼ੀ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕਤਾ (ਜ਼ਬੂਰ 119:142) ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਕ ਹਨ।

ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ

ਜੇ ਗੱਲਾਂ ਖੁਦਾ ਬਾਪ ਲਈ ਸੱਚ ਹਨ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਭਾਵ *ਓਲਮ* ਜਾਂ ਅਨਾਦੀਕਾਲ ਤੋਂ ਉਹੀ ਪੁੱਤਰ ਲਈ ਵੀ ਸੱਚ ਹਨ (ਮੀਕਾ 5:2)। ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਨੂੰ ਵੀ 'ਅਨਾਦੀ ਪਿਤਾ' (ਯਸਾਯਾਹ 9:6) ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 1:10-12)। ਉਹ ਅੱਜ, ਕੱਲ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 13:8)।

ਮਸੀਹ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਸੀਮਿਤ ਅਨਾਦੀਕਾਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਤਾ/ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਜੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਯਿਸੂ ਸਚਮੁਚ ਪੁੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਲਈ ਇਕ ਇਲਾਹੀ ਮਾਂ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਮਰੀਅਮ ਯਿਸੂ ਦੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਾਤਾ ਸੀ, ਪਰ *ਲੋਗੋਸ* ਸ਼ਬਦ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਜੋ ਖੁਦਾ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਵਜੂਦ ਮਰੀਅਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 1:1-3)।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਤਾ/ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੰਕੇਤਿਕ ਅਰਥ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਮਸੀਹ ਨੂੰ 'ਅਨਾਦੀਕਾਲ ਤੋਂ ਇਕਲੌਤਾ' ਕਹਿਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਬੇਤੁਕਾ ਲਗਦਾ ਹੈ; ਅਸਲ ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿਚ 'begotten' ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਗ਼ਲਤ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ।^੧ ਫਿਰ ਜੇ ਖੁਦਾਈ ਕਿਸੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਂਗ ਹੈ ਤਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਥਾਂ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦ ਤਕ ਮਸੀਹ 'ਤੇ ਸਮੇਂ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਤਦ ਤਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ

ਬਾਗ-ਏ-ਅਦਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੈਅ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਤੋੜ ਕੇ' (ਉਤਪਤ 3:22) ਖਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਨੇ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੁਆਈ, ਭਾਵ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਸ ਰੁੱਖ ਤਕ ਜੋ ਸੁਰਗਲੋਕ ਵਿਚ ਹੈ, ਫੇਰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੋਥੀ 2:7)। ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਖ਼ਰੀ ਦਿਨ ਜੀ ਉੱਠਣ 'ਤੇ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ (ਯੂਹੰਨਾ 6:40)। ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ (1 ਯੂਹੰਨਾ 5:11), ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਕ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਆਪ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹ ਕਦੇ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ (ਲੂਕਾ 20:36; ਵੇਖੋ ਯੂਹੰਨਾ 3:16), ਉਹ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਮਰ ਹੈ (ਰੋਮੀਆਂ 2:7; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 15:51-55)।

ਹੁਕਮ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ

ਕਈਆਂ ਲਈ ਮਾੜੀ ਖਬਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਰੋਮੀਆਂ 2:8)। ਜਿਵੇਂ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਨਾਲ 'ਹਮੇਸ਼ਾ' ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ, ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੈਤਾਨ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਦੂਤਾਂ ਨਾਲ ਨਰਕ ਵਿਚ ਤਕਲੀਫ਼ ਸਹਿਣਾ ਵੀ ਹੈ (ਮੱਤੀ 25:41, 46; 2 ਥੱਸਲੁਨੀਕੀਆਂ 1:6-9)। ਇਨਸਾਨ ਨਰਕ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸੀਮਾ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੁਰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਬਾਈਬਲ ਇਹ

ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਓਹੀ ਬਾਈਬਲ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਰਕ ਕਦੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ, ਅਨਾਜ ਵਾਂਗ ਸੜਨ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਅਤੇ ਨਾ ਟਹਿਣੀਆਂ ਬਚੀਆਂ, ਸ਼ਬਦੀ ਰੂਪ ਅਰਥ ਲੈਣ ਵਾਲਾ (ਮਲਾਕੀ 4: 1), ਮੌਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਓਸ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਲੂਕਾ 16)। ਮੌਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਿਸਮ ਤਾਂ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰੂਹ ਨਹੀਂ। ਨਰਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੀਮਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੀਮਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਓਲਮ ਭਾਵ ‘ਅਨੰਤਕਾਲ’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਬਾਈਬਲ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਜੂਦ, ਮਸੀਹ, ਖੁਦਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ, ਉਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ‘ਤੇ ਜੋ ਉਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਸ ਸਜ਼ਾ ‘ਤੇ ਜੋ ਉਹ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੀ। ਅਥਰਾਹਾਮ ਨੇ ਜਦ ਵੇਦੀ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਉਹਨੂੰ ਅਨਾਦੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਬੇਹਤਰ ਭਾਵ ਸੁਰਗੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਰਹੇਗਾ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 11: 14, 15)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ *ਗੈਟਿੰਗ ਅਕੁਏਂਟਡ ਵਿਦ ਗੌਡ* ਵਿਚ ਭਾਈ ਮੈਕੋਰਡ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕੋ ਸੱਚੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਰਣਨ ਲਈ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਨਾਂਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਇਬਰਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਾਂਝਿਆਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਚਨ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ। ²ਸੀ. ਐਲ. ਸੇਓ, *ਏ ਗ੍ਰਾਮਰ ਫਾਰ ਬਿਬਲੀਕਲ ਹਿਬਰੂ* (ਨੈਸ਼ਵਿੱਲੇ: ਅਬਿੰਗਡਨ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1986), 18^{ਐਨ2}. ³ਭਾਵੇਂ *ਏਲੋਹੀਮ* (‘ਈਸ਼ਵਰਾਂ’) ਦਾ ਨਿੱਕਲਣਾ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ (ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ ਜ਼ਬੂਰ 8:5 ਅਤੇ ਇਬਰਾਨੀਆਂ 2:7), ਦੁਨਿਆਵੀ ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਹਾਕਮਾਂ (ਕੁਚ 22:8, 9, 28; 1 ਸਮੂਏਲ 28:13) ਅਤੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ (ਜ਼ਬੂਰ 82:6; ਯੂਹੰਨਾ 10:34)। ⁴‘ਈਸ਼ਵਰ’ ਲਈ ਇਕਵਚਨ ਸ਼ਬਦ *ਏਲੋਹ* ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਵਾਰ ਭਾਵ 57 ਵਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਹਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ਰੂਪ *ਏਲੋਹੀਮ* 2,570 ਵਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ⁵KJV ਵਿਚ ‘ਕਰੂਬ’ ਦਾ ਇਬਰਾਨੀਆਂ 9:5 ਵਿਚਲਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ਰੂਪ ‘cherubims’ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ⁶*Monogenes* (ਇੱਕੋ) (ਯੂਹੰਨਾ 1:14, 18; 3:16, 18; 1 ਯੂਹੰਨਾ 4:9) ਮੂਲ ਵਿਚ ‘only begotten’ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ‘ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇਕ, ਭਾਵ ਨਿਰਾਲਾ’ ਹੈ।

ਏਲ-ਏਲੋਹਿ-ਯਿਸਰਾਏਲ:
“ਖੁਦਾ ਜੋ ਇਸਰਾਏਲ ਦਾ ਖੁਦਾ ਹੈ”

ਉਤਪਤ 33:20 ਵਿਚ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਇਕ ਖਾਸ ਨਾਂ *ਏਲ-ਏਲੋਹਿ-ਯਿਸਰਾਏਲ* ਭਾਵ “ਖੁਦਾ, ਜੋ ਇਸਰਾਏਲ ਦਾ ਖੁਦਾ ਹੈ” ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਕਮ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਇਕ ਵੇਦੀ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਨਾਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ (ਉਤਪਤ 33:18-20)।

ਪੈਦਾਇਸ਼ ਵੇਲੇ ਹੀ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੀ ਅੱਡੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਓਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਯਾਕੂਬ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਹਦਾ ਅਰਥ ਹੈ “ਅੱਡੀ ਫੜਨ ਵਾਲਾ।” ਖੋਹ ਲੈਣਾ, ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਏਸਾਓ ਨਾਲ ਚਲਾਕੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲੋਂ ਉਹਦਾ ਹੱਕ ਲੈ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਯਾਕੂਬ ਕੋਲੋਂ ਛਲ ਨਾਲ ਉਹ ਬਰਕਤ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਏਸਾਓ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਚਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਯਾਕੂਬ ਅੱਡੀ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਇਕ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਏਸਾਓ ਉਸ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਚਾਲਬਾਜ਼ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਤਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੇ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਯਾਕੂਬ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਨੱਸ ਗਿਆ (ਉਤਪਤ 27:41-44; 28:5)। ਬਾਅਦ ‘ਚ ਲੂਜ਼ ਨਾਮਕ ਥਾਂ ਲੇਟੇ ਹੋਣ ਵੇਲੇ, ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ‘ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬੜੀ ਤਸੱਲੀ ਮਿਲੀ ਸੀ (35:6-15)। ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਤੌਬਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਨਤ ਮੰਨੀ। ਮਨ ਵਿਚ ਉਹੀ ਮੰਨਤ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਵੀਹ ਕੁ ਸਾਲ ਸੀਰੀਆ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। ਚਲਾਕੀ ਅਤੇ ਧੋਖੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹਨੇ ਈਮਾਨਦਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਲਾਬਾਨ ਤੇ ਇੱਜੜਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦਾ “ਜਿਹੜਾ ਦਿਨ ਜਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਹੋਇਆ” (ਉਤਪਤ 31:39) ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ। ਯਾਕੂਬ ਇਕ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਸਚਮੁਚ ਉਹ ਬਦਲ ਚੁਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਓਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਬਾਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਅਜੇ ਵੀ ਏਸਾਓ ਤੋਂ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਇਹ, ਜਦ ਫਲਸਤੀਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਖਿਆਲ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਦੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦਿਆ ਅਤੇ ਦੁਆ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸਨ। ਉਹਨੇ ਖੁਦਾ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ “ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਅਰਥਾਤ ਏਸਾਓ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਛੁਡਾ ਲਵੀਂ” (ਉਤਪਤ 32:11)।

ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਏ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਤ ਭਰ ਕੁਸ਼ਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਖੁਦਾ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ‘ਯਾਕੂਬ’ ਨਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬੜੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਖੁਦਾ ਨੇ ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ *ਇਸਰਾਏਲ* ਆਖਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, “ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਹੈ” (ਉਤਪਤ 32:28)। “ਇਸਰਾਏਲ” ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ “ਖੁਦਾ ਦਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ” ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਹ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ, ਜੋ ਹੁਣ ਖੁਦਾ ਦਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸੀ, ਏਸਾਓ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਕਨਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇਕ ਭਾਗ ਲੈ ਕੇ ਬੜੀ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਉੱਥੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਇਕ ਵੇਦੀ ਬਣਾਈ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਏਲ-ਏਲੋਹਿ-ਇਸਰਾਏਲ ਭਾਵ “ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ, ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਯੋਗ, ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ” ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਦੁਕਵਾਂ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ।

ਏਲ-ਏਲੋਹਿ-ਯਿਸਰਾਏਲ ਨਾਮਕ ਵੇਦੀ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਅਹਿਮ ਅਤੇ ਅਰਥ ਭਰੀ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕੀਤਾ। ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨੇ ਉਹਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਉਹਨੂੰ ਸਭ ਬੁਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਅਤੇ ਕਨਾਨ ਵਿਚ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ (ਉਤਪਤ 48: 16)।

ਏਲ-ਏਲੋਹਿ: “ਬੇਬੇਲ ਦਾ ਖੁਦਾ”

ਉਤਪਤ 35:7 ਵਿਚ ਇਸਰਾਏਲ ਨੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਵੇਦੀ, ਏਲ-ਬੇਬੇਲ ਅਰਥਾਤ ‘ਬੇਬੇਲ ਦਾ ਖੁਦਾ’ ਬਣਾਈ।

ਇਸਰਾਏਲ ਸ਼ੱਕਮ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਫ਼ਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉੱਥੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਏਲ-ਏਲੋਹਿ-ਯਿਸਰਾਏਲ ਵੇਦੀ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਕੱਲਾ, ਨਿਰਾਸ਼ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਰਖ ਹੋਣ ਲਈ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਤਸੱਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਥਾਂ ਦਾ ਨਾਂਅ ਲੂਜ਼ ਸੀ ਜੋ ਬਦਲ ਕੇ ਬੇਬੇਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ‘ਖੁਦਾ ਦਾ ਘਰ।’ ਵੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਵਾਪਸੀ ਵੇਲੇ ਇਸਰਾਏਲ ਨੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਵਾਅਦੇ ਦੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਵੇਦੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਏਲ-ਬੇਬੇਲ ਨਾਂਅ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ‘ਬੇਬੇਲ ਦਾ ਖੁਦਾ।’ ਓਸੇ ਖੁਦਾ ਨੇ ਜਿਸਦੇ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਬੇਲ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਆਪਣਾ ਕੌਲ ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ। ਇਸਰਾਏਲ ਫੇਰ ਉੱਥੇ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਉਹਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਮਨ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਏਲ-ਬੇਬੇਲ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਮੰਨਦਿਆਂ ਇਸਰਾਏਲ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕੀਤਾ।